

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

היה קורא בספר ונפל לרשות הרבים

(צ"ז ב') משנה: היה קורא בספר על האיסקופה, ונתגלגל הספר מידו (וראשו אחד נשאר בידו), גוללו אצלו.

(צ"ח א') (ומברר) האי איסקופה היכי דמי?

(4) רבה אמר: הכא באיסקופה (רשות היחיד) הנדרסת (שרגל רבים עוברת דרכה) עסקינן, ומשום בזיון כתבי הקודש שרו רבנן (איסור שבות, שהרי אוגדו בידו, ואיסורו רק מגזירה שמא ייפול כולו מידו ויבוא להביאו)¹.

(2) ומותיב אביי מברייתא², ומסיק, הכא באיסקופה כרמלית עסקינן ורשות הרבים עוברת לפניה. תוך ד' אמות דאי נפיל (כל הספר מידו לרשות הרבים) ומייתי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת, שרו ליה רבנן (לגוללו אצלו). חוץ לארבע אמות, דאי מייתי ליה אתי לידי חיוב חטאת (של ד' אמות ברשות הרבים), לא שרו ליה רבנן³.

(צ"ז ב') (המשך משנה): היה קורא בראש הגג (שהוא רשות היחיד), ונתגלגל הספר מידו -

(1) עד שלא הגיע לעשרה טפחים (שהוא אוויר רשות הרבים), גוללו אצלו. משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב. (2) רבי יהודה אומר: אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא מחט, גוללו אצלו (דליכא למגזר מיד, דלא דמי לנפילה כלל. אבל הונח כל דהו אסור, דגזרינן איגודו בידו אטו היכא דנפל כוליה). (3) רבי שמעון אומר: אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו, שאין לך דבר (שאסור) משום שבות, עומד בפני (בזיון) כתבי הקודש.

(צ"ח א') (שנינו במשנה: משהגיע לעשרה טפחים הופכו על הכתב. ומקשה) ומי שרי? והתניא: כותבי ספרים תפילין ומזוזות, לא התירו להן להפך יריעה על פניה (להגן עליה שלא יעלה אבק על האותיות), אלא פורס עליה את הבגד! (ומתיר) התם אפשר (לפרוס בגד), הכא לא אפשר (שאינו לו בגד לפרוס), ואי לא אפיך איכא בזיון כתבי הקודש טפי.

(שנינו במשנה: הופכו על הכתב (ואסור להחזירו לראש הגג). (ומקשה) והא לא נח!

(ושקיל וטרי ומסיק אליבא דרבנן⁴ הסוברים תוך שלושה צריך הנחה) כולה רבי יהודה היא, וחסורי מיחסרא והכי קתני: במה דברים אמורים (שכשהגיע לאוויר רשות הרבים אסור להחזירו)? בכותל משופע. אבל בכותל שאינו משופע, אפילו פחות משלושה טפחים גוללו אצלו. שרבי יהודה אומר: אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו. מאי טעמא? דבעינן הנחה על גבי משהו (ורבי שמעון חולק בסיפא, וסובר אפילו בארץ עצמו גוללו).

¹ פירוש דכיון שבני אדם רגילין שם, אם מניחו שם יתבזה הספר, ולפיכך הודו תנא קמא ורבי יהודה שגוללו אצלו. ולא נחלקו אלא בקורא בראש הגג דמסתמא אינו נדרס. ריטב"א.

² המבאר דין המשנה: (נח הספר) תוך ד' אמות (מהאיסקופה), גוללו אצלו. חוץ לד', הופכו על הכתב. ואי אמרת באיסקופה הנדרסת עסקינן (ומשום בזיון הותר איסור שבות), מה לי תוך ארבע אמות, מה לי חוץ לארבע אמות (שניהם איסור שבות, שכן אוגדו בידו)!

³ לפי סברת אביי, לכאורה בנדון של רשות היחיד הנדרסת, כיוון דאי מייתי ליה אתי לידי חיוב חטאת, יהיה הדין תלוי בהמשך המשנה, היה קורא בראש הגג, ובפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון. וכן מבואר ברמב"ם שפסק כאביי, ולא הזכיר היתר דרשות היחיד הנדרסת.

⁴ דפליגי עליה דר"ע (שבת ק' א') דסבירא ליה קלוטה כמי שהונחה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

היה קורא בספר על האיסקופה ונפל לרשות הרבים: כתב הרא"ש בשם הרז"ה, דלא קיימא לן כההיא ברייתא (המחלקת בין תוך ד' אמות לחוץ מד' אמות), אלא כסתמא דמתניתין דלא מפליג בין נתגלגל תוך ד' אמות ברשות הרבים, ובין נתגלגל חוץ לד' אמות, דלעולם גוללו אצלו ובאסקופה (רשות היחיד) הנדרסת וכדרבה. והרי"ף כתב המשנה כצורתה⁵. ורבינו חננאל, הרמב"ם, תוספות והרשב"א פסקו כאביי⁶. והשו"ע⁷ פסק כרא"ש.

היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו: במסכת שבת, נחלקו רב חלקיה בר טובי (צ"ז א') ורבא (ק' א') אם תוך שלושה צריך הנחה. דעת רבינו חננאל והרמב"ן שהלכה כרב חלקיה שבתוך שלושה אין צריך הנחה. והרי"ף, רמב"ם, רשב"א, ורא"ש, פסקו כרבי יהודה, שאם הכותל אינו משופע, כל זמן שלא הגיע לארץ, גוללו אצלו. וסוגית הגמרא כאן משמע דנקטה לדינא כמסקנת רבא (שבתוך שלושה חייב הנחה על גבי משהו) דכולה מתניתין רבי יהודה, ודלא כרב חלקיה. והשו"ע⁸ פסק כרי"ף וסיעתו.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שנב)

- א. הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו, ונשאר ראש השני בידו, גוללו אצלו. אפלו נתגלגל חוץ לד' אמות, ואפלו ברשות הרבים והאסקופה ברשות היחיד, משום בזיון כתבי הקדש התירו. הגה: דרבים דרסי על האסקופה. ודוקא כתבי הקדש, אבל בשאר דברים אסור, אפלו לא נפלו אלא לכרמלית. (המגיד פט"ו והרשב"א).
- ב. היה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו, עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ, גוללו אצלו; הגיע לעשרה טפחים התחתונים, אם הפתל משפע בעננו שנח עליו, אסור לגללו אצלו; וכדי שלא יעמד בבזיון, הופכו על הפתל. ואם אינו משפע, כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו.

⁵ וכתב הבי" (או"ח שנבא) דנראה שדעת הרי"ף כהרא"ש, וזהו שכתב המשנה כצורתה לבד.

⁶ שיש חילוק בין הקורא בספר ברשות היחיד ונפל מידו לקורא בכרמלית, ויש חילוק בין תוך ד"א לחוץ לד"א. רבינו חננאל (בפירושו כאן). תוספות ורשב"א (שבת ה' ב'). והאור זרוע כתב (דעה ממצעת) דהלכתא כסוגייתיה וכהלכתיה דאביי, אמנם אע"ג דליתא לסוגייתיה דרבה דמתניתין באסקופה הנדרסת איירי, אבל איתא להלכתא דאיסקופה רשות היחיד הנדרסת ונתגלגל לרשות הרבים, וראשו אחד בידו, גוללו אצלו, אפילו נתגלגל חוץ לארבע אמות (ובזה חולק על שאר הראשונים שפוסקים כאביי בזה ובזה, או כרבה).

⁷ או"ח שנבא. אבל הגר"א בביאורו (ס"ק א) כתב: אבל לא נראה כן להלכה, אלא כתירוץ דאביי (וראה ביה"ל, ד"ה דרבים). אמנם הגר"א מסיים: ודוקא בכרמלית מותר, ולא ברשות הרבים וכו'. והאחרונים דנו בכוונתו, ראה דמשק אליעזר ופסקי הגר"א, מש"כ בהבנת דבריו.

⁸ שאפילו תוך שלושה טפחים לארץ גוללו אצלו. או"ח שנבב. ובביאור הגר"א חלק על זה, וכתב שלא נראה כן להלכה, דאנן קי"ל כרב חלקיה בר טובי דתוך שלושה כ"ע ל"פ דחייב. וכדעת רבינו חננאל והרמב"ן. וראה ביה"ל (שם, ד"ה גוללו אצלו). וראה "נתיבי הלכה" שבת (צ"ז א'), בסוגיא של זריקה מרשות היחיד לרשות הרבים באמצע.

מקורות - רבינו חננאל (שבת דף צ"ח א'. הו"ד ברמב"ן ורשב"א). רמב"ן (ח"י שבת צ"ז א', ד"ה הא דתניא). רמב"ם (הל' שבת טו, כא). רשב"א (שבת ק' ב', ד"ה ולענין). והרי"ף והרא"ש (סי' ג) הביאו מסקנת הגמרא כאן בעירובין לדינא, והסיק מזה הביה"ל (שנבב, ד"ה גוללו) שנוקטים לדינא כרבא, דכולה רבי יהודה היא.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הנחה על זיז הבולט מהכותל

(צ"ח ב') **משנה:** זיז שלפני חלון (בולט מהכותל, גבוה עשרה, ורחב ארבעה), נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת (בני עליה, שרשות היחיד הוא).

(ומברר) האי זיז דמפיק להיכא? אילימא דמפיק לרשות הרבים, ליחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי! אלא דמפיק לרשות היחיד (לחצר), פשיטא!

(ומבאר) לעולם דמפיק לרשות הרבים, ומאי נותנין עליו דקתני, כלים הנשברים (כלי חרס וזכוכית, שאם ייפלו יישרו).

תניא נמי הכי: זיז שלפני החלון היוצא לרשות הרבים, נותנין עליו קערות וכוסות קיתוניות וצלוחיות (שהם כלים הנשברים). ומשתמש בכל הכותל עד עשרה התחתונים. ואם יש זיז אחד למטה ממנו משתמש בו (בכולו), ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו (בחלק הנמצא מול החלון).

(ומברר) האי זיז (עליון) היכי דמי? אי דלית ביה ארבעה [מקום פטור הוא ו] אפילו כנגד חלונו נמי לא ישתמש!⁴⁰ ואי אית ביה ארבעה, בכלי הכותל לישתמש!

אמר אביי: תחתון דאית ביה ארבעה, ועליון לית ביה ארבעה, וחלון משלימתו לארבעה. כנגד חלון משתמש, דחורי חלון הוא. דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור.⁴¹

שיטות הראשונים

זיז שלפני החלון שיש זיז אחר למטה ממנו: דעת רש"י שגם כשיש זיז תחתון, דין השימוש בעליון אינו קשור בתחתון, אלא בשיעור העליון. ודעת הרמב"ם דמשום זיז שלמטה ממנו הוא דאינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו, לפי שהתחתון אוסר עליו.⁴² והשו"ע⁴³ פסק כרמב"ם.

⁹ הגר"א מוחק המילים המוקפות.

⁴⁰ נהי דמקום פטור הוא ומותר לכתף עליו, כדקיימא לן מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, מיהו תשמיש תדיר לא משתרי ביה, דלא חזי לתשמישתא ושכיחי כלים למיפל לרשות הרבים! ואף על גב דאוקמינן בכלים הנשברים, הני מילי בדאית ביה ארבעה, דלא שכיחי למיפל כולי האי, אבל הכא דרובא נפלי, מחזי כמאן דשדי להדיא לרשות הרבים. רש"י.

⁴¹ כל הקטע מ"תניא נמי הכי" עד הסוף, ליתא ברי"ף (ואיתא ברא"ש). וראה שיטות ראשונים.

⁴² וגם גירסתו היא היפך מגירסת רש"י שהוא גורס היכי דמי אי דאית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש (שהזיז הוא רשות לעצמו, ואינו בטל לחלון, ואוסר על חבירו). הפך גירסתנו שישתמש. אי דלית ביה ד', מאי איריא כנגד חלון, אפילו בכותל כולו נמי (ישתמש, שלא כגירסתנו שלא ישתמש). אמר אביי: תחתון דאית ביה ד' עליון דלית ביה ד' וחלונו משלימתו לד' וכו'.

וגם הרשב"א הולך בדרך הרמב"ם, דטעמא דלא ישתמש הוא מפני שהם שני זיזין האוסרים זה על זה. ומכל מקום יש חילוק ביניהם, דלהרמב"ם זיזים אלו אוסרים זה על זה אפילו אינם זה כנגד זה ולדעת הרשב"א דוקא בזה כנגד זה. ועוד חילוק, במה שאמרו נגד חלון. שלדעת הרשב"א אם הוא כנגד החלון ו**תוך ג' לחלון** החלון משלימתו לד', והרי הוא כחורי רשות היחיד. ב"י (או"ח שנגב-ג). וכתב הרשב"א (עבוה"ק, בית נתיבות, שער ג, סי' ה) שאפילו היו כמה זיזין לאדם אחד משתמש בכל הכותל. ופירוש אם יש שם זיז אחר, לאדם אחר. ואפשר שאף הרמב"ם לכך נתכוין (מגיד משנה, הל' שבת טו, ד).

⁴³ או"ח שנגב-ג. מקורות - רמב"ם (הל' שבת טו, ד-ה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שימוש בזיז שלפני החלון: משמע מדברי רש"י דבאינו רחב ארבעה אינו משתמש אפילו בכלים הנשברים, וברחב ארבעה משתמש בכלים הנשברים דוקא¹⁴. ותוספות והרא"ש פירשו דברחב ד' שרי אפילו כלים שאינם נשברים. וכי אוקמינן מתניתין בכלים הנשברים דוקא, באינו רחב ד'. וכן דעת הרשב"א. ודעת הרי"ף והרמב"ם שאין חילוק בין רחב ד' לאינו רחב ד', ולדעתם כל זיז שמותר להשתמש בו, משתמש דוקא בכלים הנשברים. והשו"ע¹⁵ פסק כרי"ף ורמב"ם.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שנג)

- ב. זיז, דהינו דף הבולט מן הכתל לרשות הרבים, למעלה מעשרה ויש בו ד' על ד' וחלון הבית פתוח לו, משתמשין עליו. אם היו שני זיזים זה למטה מזה והם של שני אנשים, אף על פי ששניהם למעלה מעשרה, אם יש בזיז העליון שלפני החלון רחב ד' על ד' אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת ואוסרין זה על זה, ואם אין בעליון ד' וגם אין בתחתון ד', משתמש בשניהם ובכל הכתל עד עשרה טפחים התחתונים. הנה בתחתון ארבעה ובעליון אין בו ארבעה, אינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד, אבל בשאר הזיז שבשני צדדי החלון אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שחלק רשות לעצמו.
- ג. כל זיז היוצא על אויר רשות הרבים שמותר להשתמש עליו, כשהוא משתמש בו אין נוהגין עליו ואין נוטלים ממנו אלא כלי חרס וזכוכית וכיוצא בהם שאם יפלו לרשות הרבים ישברו, אבל שאר כלים, אסורים, שמהם יפלו לרשות הרבים ויביאם. הגה: ודוקא זיז וכיוצא בו, אבל אם הוא דבר רחב כגג שהמשתמש עומד שם עם הכלי, מותר להשתמש בכל הכלים (בית יוסף בשם הריטב"א). ואם הנה זיז אחד לבדו יוצא על אויר פרמלית כל שהוא גבוה י' לעולם מותר בין רחב בין קצר, ואפילו כלים שאין משתברין, שלא גזרו בכרמלית.

¹⁴ כן כתבו תוספות ורא"ש. והקשו עליו דאם כן איזה שיעור נתן לזיז להשתמש עליו כלים שאינם נשברים, כיון דברחב ד' אסור הוא הדין ברוחב ארבע אמות, דלענין שבת חשיב רשות ארבעה טפחים כמו ד' אמות או יותר, וגג העומד אצל רשות הרבים שאין לו מעקה, היא אסור להשתמש עליו בכלים שאינם נשברים. והריטב"א כתב שאין זו קושיא כל כך, שלא נאמרו דברים אלו אלא בזיז הבולט באויר, דרוחב ד"ט אינה הנחה חשובה לדבר העומד באויר, ולפיכך לא התירו בשום זיז להשתמש בכלים שאינם נשברים. אבל בגג העומד לעצמו, שהמשתמש שם עומד עם כליו במקום אחד, הנחתו עומדת טפי. וכל שהוא גג רחב ד' טפחים מותר להשתמש שם אפילו בכלים שאינם נשברים.

¹⁵ או"ח שנג,ג.